

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2016/17:54

av **Roger Haddad m.fl. (L)**

med anledning av skr. 2015/16:192 Handlingsplan 2016–2018 till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett barnperspektiv vid rättsväsendets insatser mot människohandel och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barn som migrerar till Sverige och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om EU:s regelverk om uppehållstillstånd för offer för människohandel och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samarbete mellan EU och tredjeländer om varningssystem när det gäller övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Europols analyskapacitet när det gäller människohandel med barn, barnpornografi och andra övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillfälligt omhändertagande enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpt straff för sexuellt utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om oaktsamhetskravet i förhållande till ålder och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpt straff för kontakt med barn i sexuellt syfte och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringen har i rubricerade skrivelse gett sin handlingsplan för åren 2016–18 vad gäller insatser till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp. Handlingsplanen bygger vidare på det arbete som alliansregeringen lade fast i motsvarande handlingsplan för åren 2014–15 (skr. 2013/14:91) och handlingsplanen mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål (skr. 2007/08:167).

Vad gäller huvuddelen av skrivelsens innehåll står Liberalerna bakom förslagen eller har inget att erinra mot dem. Det finns dock vissa frågor där viktiga aspekter saknas i regeringens skrivelse eller där resonemangen behöver utvecklas.

Rättsväsendets arbete mot människohandel

Sommaren 2016 framkom medieuppgifter om att inte ett enda fall av människohandel av barn under 2015 i Malmö hade utretts, trots misstankar om att flera tiotal barn hade utnyttjats för sexhandel. Anmälningarna hade inte registrerats som ärenden utan setts som ”tips”. Exemplet är från Skåne, men utmaningen att bekämpa människohandeln av barn finns i hela landet. Precis som allt annat flyttar denna brottslighet mer och mer ut på nätet, vilket gör den än svårare att upptäcka.

Från och med våren 2016 har ansvaret för människohandel flyttats från gränspoliserna till polisens utredningsenhet och tre nya specialistgrupper fokuserade på människohandel och prostitution har inrättats i de tre polisområden där storstadsregionerna ligger. Det är mycket viktigt att barnperspektivet alltid finns

närvarande i arbetet mot människohandel och kommersiell handel med sex. Offrens utsatthet vid denna form av brottslighet är än större när det handlar om barn.

Det behöver finnas god kunskap kring kommersiell sexuell exploatering av barn i hela rättskedjan, från poliser och åklagare till domstolsväsendet. För att upptäcka och förebygga sexualbrott mot barn behöver även andra som arbetar med barn, exempelvis de inom socialtjänsten och skolhälsovården, kunskap. Det är viktigt att kunskapen om barns rättigheter och deras utsatthet för kommersiell sexuell exploatering förmedlas till alla som arbetar med barn, också till dem som i sin framtida profession kommer att möta och arbeta med barn.

Barn som migrerar till Sverige

Det är sedan tidigare känt att hundratals barn som migrerar till Sverige försvinner varje år, ofta barn placerade på HVB-hem. En del avviker på eget initiativ, andra får hjälp eller tvingas till det. Många av dem är tonåringar men bara de senaste tre åren har nära 100 barn under tolv år försvunnit. Av dem var drygt 30 stycken under sex år.

Vissa barn som migrerar till Sverige försvinner redan innan de sökt asyl eller på annat sätt gett sig till känna för myndigheterna. Andra gör det senare. En del försvinner när de har fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd, men det finns också de som försvinner sedan de har fått uppehållstillstånd. En del hittas, men långt ifrån alla. När barn utan skyddsnät kommer till Sverige ökar risken för att de ska utnyttjas inom sexhandeln. Många gånger har de även utsatts för övergrepp under flyktvägen till Sverige.

Ärenden om barn i migration som försvinner får inte trilla mellan stolarna. Det är angeläget att tull, gränspolis och andra myndigheter samverkar och ges förutsättningar att utarbeta metoder för en utökad och bättre kontroll.

Stärk Europasamarbetet mot människohandel med barn

Vi är bekymrade över att EU-perspektivet i så liten utsträckning syns i regeringens skrivelse. Enligt Europol finns det 3 600 olika nätverk av organiserad brottslighet som är aktiva i EU. Deras verksamhet är ofta diversifierad, med många olika kriminella verksamheter samlade i koncernliknande strukturer. I den organiserade brottslighetens allt mer diversifierade portfölj är barnpornografi, barnsexturism och människohandel med barn för sexuella ändamål ett affärsområde bland andra, och ett mycket lönsamt sådant. Barn förs dit efterfrågan finns.

EU-kommissionen har varit pådrivande i kampen mot människohandel, bland annat genom det så kallade traffickingdirektivet 2011 (2011/36/EU). Traffickingdirektivet innehåller minimiregler om brottsrekvisit, det vill säga förutsättningarna för att en gärning ska vara straffbar, och om påföljder för människohandel.

EU har även regler som ger tredjelandsmedborgare som fallit offer för människohandel rätt till uppehållstillstånd i minst sex månader om de samarbetar med polisen för att motverka människohandel och olaglig invandring. Rätten gäller även för personer som själva invandrat olagligt till EU.

Att rätten att stanna i EU har begränsats till sex månader gör dock att många offer inte anser det värt priset att ta den risk det innebär att träda fram. För att offer för människohandel ska våga ge sig tillkänna och vittna bör deras möjlighet att få uppehållstillstånd i EU stärkas.

Liberalerna anser att EU ska utöka sitt arbete för att skapa varningssystem och samarbeta tätt med myndigheter i ursprungsländer för människohandel och i länder där barn utsätts för övergrepp.

Liberalerna anser vidare att EU måste genomföra ytterligare reformer för att stärka samarbetet mot människohandel med barn och annan gränsöverskridande grov brottslighet. På längre sikt vill Liberalerna att EU:s polissamarbete Europol ges möjlighet att agera operativt runt om i Europa mot gränsöverskridande grov brottslighet, och åklagarsamarbetet Eurojust motsvarande roll vad gäller samordnad ledning av förundersökningar. En sammanhållen reform av Europol och Eurojust i denna riktning kräver fördragsändring, och det finns mycket att göra på vägen dit för att stärka det gemensamma arbetet mot grov gränsöverskridande brottslighet.

En av de viktigaste åtgärderna är att stärka den analytiska kapaciteten hos Europol. Hos Europol finns också spetskompetens kring kreditkorts förfalskning, förfalskning av eurosedlar och produktion av syntetiska droger. Men analysfunktionen bör utökas väsentligt. Här ska några av EU:s främsta experter på till exempel människohandel med barn samt barnpornografi finnas.

LVU som skyddslagstiftning

Skyddet för barn som riskerar att utsättas för människohandel eller övergrepp måste vara lika starkt oavsett vilket land barnet kommer från. Detta gäller även om barnet visats tillfälligt i Sverige utan att ha hemvist här. På den punkten finns det luckor i lagstiftningen.

Utredningen om tvångsvård för barn och unga har i sitt slutbetänkande (SOU 2015:71) pekat på en otydlighet i LVU, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, som kan innebära att omedelbart omhändertagande inte kan tillgripas då den s.k. Bryssel II-förordningen är tillämplig. En konsekvens av detta är, enligt utredningen, att vissa barn som vistas i Sverige, utan att ha hemvist här, inte kan omhändertas enligt LVU.

Skälet är att ett omedelbart omhändertagande enligt LVU endast får beslutas om det är sannolikt att barnet kommer att behöva fortsatt vård enligt LVU. Men enligt den så kallade Bryssel II-förordningen är det EU-landet där barnet har sin hemvist som ska besluta om fortsatt vård. Även om sannolikheten är mycket stor att barnet i sitt hemvistland kommer att få stöd som helt motsvarar LVU är detta inte liktydigt med att barnet får vård enligt LVU, eftersom denna lag bara finns i Sverige. Slutsatsen blir då att ett omedelbart omhändertagande inte kan göras.

Utredningen om tvångsvård för barn och unga har därför föreslagit att det ska införas nya bestämmelser som möjliggör ett omedelbart omhändertagande även då Bryssel II-förordningen är tillämplig. Det är angeläget att det görs snarast. Regeringen bör överväga att lägga beredningen av denna delfråga i ett snabbspår och återkomma till riksdagen med lagförslag i särskild ordning.

Barns straffrättsliga skydd mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp

På flera punkter behöver det straffrättsliga skyddet för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp förbättras. Lagstiftningen har i vissa delar ansetts svår att tillämpa. Vad gäller människohandelsbrott har få anmälningar lett till åtal och fällande dom. Därför behöver lagstiftningen tydliggöras och skärpas.

Förutom de exempel som nämns här nedan bör också nämnas arbetet i sexualbrottskommittén, det fortsatta arbetet i 2014 års människohandelsutredning samt förslagen från den tidigare utredningen om ett modernt och starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten (SOU 2016:7).

Köp av sexuell handling av barn

Liberalerna anser att straffskalan för köp av sexuell handling av barn måste höjas. Den som köper en sexuell handling av någon under 15 år döms i regel för våldtäkt mot barn till fängelse i minst två år. Den som däremot köper en sexuell handling av ett barn mellan 15 och 18 år döms sällan till fängelse. Vi vill att normalstraffet för den som

begår sexuellt utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling ska vara fängelse, och att brottet också ska gradindelas för att ytterligare synliggöra de situationer där barnet är i en särskilt utsatt situation, t.ex. är offer för människohandel. För att tydliggöra allvaret i all form av kommersiell sexuell exploatering av barn behöver också dagens brottsrubricering, köp av sexuell handling av barn, ändras.

I juni 2016 redovisade 2014 års människohandelsutredning ett färdigt lagförslag med denna innebörd (bet. SOU 2016:42). Vi förväntar oss att regeringen nu snarast lägger fram en proposition i frågan.

Oaktsamhetskravet i förhållande till ålder

Normalt krävs det uppsåt för att någon ska kunna fällas till ansvar för sexualbrott. I brottsbalken finns dock även en oaktsamhetsregel som går ut på att den ska dömas som inte insåg men hade skälig anledning att anta att den andra personen inte hade uppnått en viss ålder. Bestämmelsen har varit i princip oförändrad sedan brottsbalkens tillkomst, samtidigt som synen på sexualbrott mot barn och barns ovillkorliga rätt till kroppslig integritet har genomgått stora förändringar.

Därför medverkade Liberalerna till att alliansregeringen gav 2014 års människohandelsutredning i uppdrag att analysera oaktsamhetsbestämmelsen. Utredningen gör bedömningen att det framstår som oklart vilken nivå av oaktsamhet som krävs för straffansvar, och menar också att domstolarnas bedömningar varierar i alltför stor utsträckning. Utredningen har därför lagt fram förslag till en ny utformning av oaktsamhetskravet som innebär att detta tydliggörs och skärps (bet. SOU 2016:42). Vi anser att det nu ankommer på regeringen att efter sedvanlig beredning presentera ett färdigt lagförslag så snart som möjligt.

Gromning

Liberalerna var pådrivande för den lagstiftning mot kontakt med barn i sexuellt syfte (gromning) som trädde i kraft 2009. I de flesta fall handlar så kallad gromning om män som söker kontakt med unga flickor, oftast via internet. Kontakten kan sökas via chattforum på internet eller genom kontaktannonser för att sedan successivt odla en relation som är avsedd att leda till en träff i sexuellt syfte.

Lagens tekniska utformning har dock gjort den svår att tillämpa effektivt, och alliansregeringen beslutade därför 2014 om en översyn inom justitiedepartementet (Ds 2015:49). Liberalerna stödjer inriktningen att förbudet mot gromning behöver

förtydligas. Vi anser likaså att straffmaximum bör höjas från ett års fängelse till två års fängelse.

Roger Haddad (L)

Christina Örnebjär (L)

Tina Acketoft (L)

Mats Persson (L)

Christer Nylander (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Maria Weimer (L)